

დაზღვევა ფინანსური ბაზრის სისტემაში

დაზღვევა სოციალურ-ეკონომიკური სისტემის განსაკუთრებული სტრუქტურაა, რომლის ეკონომიკური ურთიერთობის სფერო მკაფიოდ განსაზღვრული და სადაც ყიდვა-გაყიდვის ობიექტად სადაზღვევო დაცვა გამოდის, ამის შედეგად ფორმირდება ფინანსური რეზერვები.

აღნიშნული ფინანსური რეზერვები მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს ფინანსური ბაზრის ფუნქციონირებაზე და ქვეყნის ეკონომიკის ზრდის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საბაზრო წინაპირობაა.

საზოგადოების სადაზღვევო დაცვის უზრუნველსაყოფად ხდება სადაზღვევო ფონდის ფორმირება და გადანაწილება, ეს უკანასკნელი გამოდის ფულადი ურთიერთობების განსაკუთრებულ ორგანიზაციულ ფორმად. სადაზღვევო ბაზარი განიხილება, როგორც სადაზღვევო სუბიექტების ერთიანობა, რომლებიც საბაზრო თამაშის წესებით მონაწილეობას ღებულობენ სადაზღვევო მომსახურების უზრუნველყოფაში.

ფინანსური ბაზრის ფორმირებისა და მისი შემდგომი განვითარებისთვის განსაკუთრებული როლი განეკუთვნება თვით სადაზღვევო ბაზრის ჩამოყალიბებისა და სრულყოფის საკითხებს.

სადაზღვევო ბაზრის ფორმირებისა და განვითარების აუცილებელი პირობაა სადაზღვევო მომსახურებაზე საზოგადოებრივი მოთხოვნილებების არსებობა და მზღვევლთა მხრიდან ამ მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება. სადაზღვევო ბაზრის ჩამოყალიბებაში განსაკუთრებული ადგილი უკავია ნებაყოფლობითი და სავალდებულო სახის დაზღვევის სახეების ჩამოყალიბებას.

საბაზრო ეკონომიკის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპი მდგომარეობს იმაში, რომ მოთხოვნისა და მიწოდების თავისუფლება სტიმულს აძლევს ისეთი სადაზღვევო მომსახურების განვითარებას, რომელიც აუცილებელია პოტენციური მზღვეველისათვის, ფასნარმოქმნის თავისუფლება, რომელიც ფორმირდება დაზღვევის სატარიფო განაკვეთებით გარკვეული სახის მომსახურებაზე, უზრუნველყოფს სადაზღვევო კომპანიებს შორის თავისუფალი კონკურენციის პირობებს. ამასთანავე, სადაზღვევო კომპანიებისა და თვით ბაზრის ფორმირებაზე დადებითად მოქმედებს ისეთი შიდა პოტენციალი, როგორიცაა: კლიენტების ძიება, სადაზღვევო საქმიანობის ფორმირების სრულყოფა და დაგეგმვის უახლესი მეთოდების და ფორმების გამოყენება.

გარდამავალი ეტაპის საბაზრო სოციალურ-ეკონომიკური პროცესები ქმნის რეალურ საფუძვლებს სა-

დაზღვევო ბაზრის ფორმირებისა და, შესაბამისად, ფინანსური მდგრადობის მიღწევისათვის. საქართველოში სადაზღვევო ბაზრის დემონოპოლიზაციამ, ახალი სადაზღვევო ორგანიზაციებისა და კონკურენტული გარემოს ჩამოყალიბებამ, დადებითად იმოქმედა სადაზღვევო დაცვის ახალი სახეების ჩამოყალიბებაზე. ამან კი, თავის მხრივ, უზრუნველყო სადაზღვევო რეზერვების ზრდის ტენდენცია ყოველივე ამის შედეგად გაიზარდა აღნიშნული სფეროდან საბიუჯეტო შემოსავლები, მოხდა გარკვეული ფულადი სახსრების კონცენტრაცია და შეიქმნა ხელსაყრელი დადებითი გარემო პირობები მათი ეფექტური განთავსება – მოხმარების მიმართულებით. მკაფიოდ გამოიკვეთა დაზღვევის პოზიტიური როლი ქვეყნის საფინანსო ბაზარზე, რომელიც მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ამ უკანასკნელის შემდგომ გაფართოება-განვითარებას.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ჩამოყალიბებულია დაზღვევის სახელმწიფო რეგულირების სამსახური, რომელმაც ამ მოკლე დროში უაღრესად დიდი ორგანიზაციული და მეთოდური სამუშაო შეასრულა და მოახდინა დაზღვევის საბაზრო ეკონომიკის რელსებზე გადაყვანა, ჯერ კიდევ არსებობს რიგი გადაუჭრელი პრობლემები, რომლებიც ხელს უშლის დაზღვევის შემდგომ განვითარებას და ქვეყნის მდგრადი სადაზღვევო-ფინანსური ბაზრის ჩამოყალიბებას.

შეიძლება გამოიკვეთოს ასეთი პრობლემათა შემდეგი ჯგუფები:

*** აუცილებელია სამეურნეო სუბიექტების ფუნქციონირებისა და სიცოცხლის უნარიანობის შემდგომი გაუმჯობესების მიზნით ნორმატიულ-სამართლებრივი ბაზის სრულყოფა.** კერძოდ, სადაზღვევო ბაზრის უფრო ხელსაყრელი პირობების შესაქმნელად ძლიერი და კვალიფიციური მზღვეველის ჩამოყალიბებისათვის აუცილებელია საგადასახადო კოდექსში, დაზღვევის შესახებ კანონმდებლობებში და მთელ რიგ ნორმატიულ აქტებში შესაბამისი ცვლილებების შეტანა;

*** ქვეყნის სადაზღვევო კომპანიებმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაუთმონ სადაზღვევო რეზერვების ფორმირებას.** როგორც ანალიზი ცხადყოფს, ასეთი რეზერვების რიცხობრივი მაჩვენებლები საქართველოში ძალზე დაბალია და ვერ უზრუნველყოფს მასობრივი შემთხვევებისას სადაზღვევო დაცვას და მაღალი რისკების დაზღვევას. ყოველივე ამის შედეგად ფართოდ გამოიყენება ქართული სადაზღვევო რისკების უცხოეთში გადაზღვევის პრაქტიკა, რაც დამოუკიდებლობას უკარგავს ადგილობრივ სადაზღვევო კომპანიებს და ხელს უწყობს ფინანსური რესურსების გადინებას საზღვარგარეთ;

*** სადაზღვევო ბაზრის მდგომარეობის მნიშვნელოვანი საკითხია სადაზღვევო კომპანიების მხრიდან დაზღვევის შესახებ არსებული კანონისა და მოქმედი ნორმატიული აქტების მოთხოვნათა შესრულება.** ზოგიერთ შემთხვევაში არაპირდაპირი გზით გარკვეული სახელმწიფო დარგობრივი სტრუქტურების ზემოქმედებით ასეთ დაზღვევებს ადგილი აქვს, რაც საბოლოო ჯამში თავისუფალი კონკურენციის შემაფერხებელი ფაქტორია და ხელს უშლის ცივილიზებულ საბაზრო ურთიერთობებზე გადასვლას;

*** საბაზრო ურთიერთობებში დაზღვევა გამოდის, ერთის მხრივ, როგორც ბიზნესისა და მოსახლეობის კეთილდღეობისათვის მიმართული საქმიანობა და, მეორეს მხრივ როგორც კომერციული საქმიანობა, რომლის ძირითადი მიზანია მოგების მიღება.** ამიტომ განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება კომპანიების თავისუფალი ფულადი სახსრების ინვესტირების საკითხს. პრობლემა იმაშია, რომ სწორად განისაზღვროს სახელმწიფოს მხრიდან ინვესტიციების წესები და ფულადი სახსრების განთავსების დივერსიფიკაციის პრინციპი;

*** სადაზღვევო კომპანიის ფინანსური მდგრადობის ერთ-ერთი ძირითადი ფაქტორია დესტაბილიზაციის (პოლიტიკური, ეკონომიკური და**

ა.შ.) პირობებში მზღვეველთა მხრიდან ადეკვატური რეაგირება. მზღვეველი დაზღვეულთა წინაშე თავისი ვალდებულებების შესრულებისას ფუნქციონირებს გარკვეულ ეკონომიკურ სივრცეში, სადაც მოსალოდნელია ინფლაცია, რომელიც მნიშვნელოვან როლს თამაშობს;

* ინფლაციური პროცესი პირველ რიგში ზემოქმედებს ახდენს მზღვეველის სადაზღვევო რეზერვების ვალდებულებების ურთიერთშესაბამისობაზე. ინფლაციის პირობებში სადაზღვევო პორტფელის შედგენილობა და რისკის განაწილების ტიპი განაპირობებს გარემოების პროპორციულობის მუდმივობას და სადაზღვევო კომპანიების რეზერვებს. მეორე მხრივ, ინფლაცია წარმოადგენს საზოგადოების პოლიტიკური და ეკონომიკური არასტაბილურობის ერთ-ერთ მახასიათებელს, გავლენას ახდენს ზარალის მოცულობასა და სტრუქტურაზე;

* საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის განვითარების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრობლემაა მზღვეველთა საკუთარი სახსრების არასაკმარისობა. სადაზღვევო საქმიანობას სწრაფი შემოსავალი არ მოაქვს. იმისათვის, რომ სადაზღვევო კომპანიებმა მიიღონ სტაბილური მოგება, მზღვეველს ესაჭიროება რამდენიმე წლის განმავლობაში საქმიანობის წარმართვა.

სადაზღვევო ორგანიზაციის მოგება ძნელად პროგნოზირებადია, განსაკუთრებით მზღვეველის ჩამოყალიბებისა და საერთო ეკონომიკური არასტაბილურობის პირობებში. ამ სიტუაციაში შედარებით მართებულია გათვალისწინებული იქნეს სადაზღვევო რეზერვების საკუთარი სახსრების ჩართვა;

* სადაზღვევო ბაზრის რეგულირების მნიშვნელოვანი საკითხია სადაზღვევო კომპანიების გაკოტ-

რების შემთხვევაში დაზღვეულთა დანაკარგების გამოთვლის მეთოდების შერჩევა და მათი გადაფარვის წყაროების გამოძებნა. ამგვარი ზარალის გადაფარვის ერთ-ერთი წყარო შეიძლება იყოს სპეციალიზებული ფონდი, რომელიც უნდა შეიქმნას სადაზღვევო კომპანიების ხარჯზე. ასეთი პრეცედენტი არსებობს ისეთ მაღალგანვითარებულ სადაზღვევო კულტურის ქვეყანაში, როგორიცაა ინგლისი;

* სადაზღვევო ბაზრის ინფრასტრუქტურის ზოგიერთი ელემენტის არარსებობა, ან საერთოდ განუვითარებლობა გარკვეულ გავლენას ახდენს საფინანსო ბაზრის განვითარებაზე. საქართველოში არასაკმარისადაა განვითარებული შიდა გადაზღვევის ბაზარი, საკონსულტაციო ცენტრები, სადაზღვევო ტარიფების მეთოდოლოგიური გამოთვლების პრაქტიკა.

სადაზღვევო საქმიანობაში არ ფუნქციონირებენ ანდერაიტერები, სერვეიერები, რეგრესიული აგენტები, სადაზღვევო ბროკერები და შუამავლები. გარკვეულ დარღვევები შეინიშნება კომპანიების დაფუძნების დროს სანესდებო კაპიტალის შეფასებაში.

საქართველოში როგორც მოსახლეობაში, ასევე მეწარმეებში დაბალია სადაზღვევო კულტურა, რაც წარმოშობს გარკვეულ პრობლემებს სადაზღვევო ბაზრის ფორმირებაში, საკმარისი არ არის მაღალკვალიფიციური კადრები სადაზღვევო სამართლის, აქტუალური გამოთვლების და სადაზღვევო აუდიტის სპეციალობებში;

* ქართულ სამეცნიერო ლიტერატურასა და შესაბამისად, პრაქტიკულ ეკონომიკაში არ არსებობს სადაზღვევო კომპანიების საქმიანობის შეფასების ერთიანი მიდგომა, რითაც განისაზღვრებოდა ფინანსური მდგარდობისა და გადახდისუ-

ნარიანობის რიგი განუსაზღვრელი მაჩვენებლები. მთლიანად გადასახალისებელია და სადაზღვევო საქმიანობასთან შესაბამისობაში მოსაყვანია ბუღალტრული აღრიცხვა;

* ერთ-ერთ ძირითად პრობლემას, რომელიც ხელს უშლის სადაზღვევო ბაზრისა და თვით ქვეყნის საფინანსო ბაზრის ჩამოყალიბებას, წარმოადგენს სადაზღვევო მარკეტინგისა და დაგეგმვის სისტემის არასრულყოფილება, ან სრული არარსებობა.

რამდენადაც გვემიანი ეკონომიკის პრინციპები არ პასუხობს ბაზრის მოთხოვნებს, ხოლო, დაგეგმვის სისტემის მიმართ ახალი მიდგომები თითქმის გამოკვლეული არ არის, სადაზღვევო საქმიანობის დაგეგმვის საკითხები მოცემულ მომენტში მეტად აქტუალურად გვეჩვენება.

ამრიგად, აღნიშნული გარემოებები, ერთიანობაში აღებული, ვერ უზრუნველყოფს დამზღვევებისათვის საიმედო სადაზღვევო დაცვის მინიჭებას, განაპირობებს სადაზღვევო პრემიების უცხოეთში გატანას, ეროვნულ სადაზღვევო ბაზას მეტ-ნაკლებად ვერ უქმნის შესაფერის პირობებს ინტენსიური განვითარებისათვის, როგორც კომპანიების სიმძლავრის თვალსაზრისით, ასევე სადაზღვევო ოპერაციების განხორციელების გამოცდილების თვალსაზრისითაც. ყოველივე ამის გამო შეიძლება დავასკვნათ, რომ დღევანდელი მდგომარეობით საქართველოს სადაზღვევო ბაზარი და, შესაბამისად, საფინანსო ბაზარი სრულყოფილად არ პასუხობს მასზე წაყენებულ მოთხოვნებს და გარკვეული შეფერხებებით ვითარდება.

ხათუნა შალამბერიძე,
აკაკი წერეთლის სახელობის
უნივერსიტეტის ასოც.
პროფესორი

АНОТАЦИЯ

СТРАХОВАНИЕ В СИСТЕМЕ ФИНАНСОВОГО РЫНКА

Хатуна Шаламберидзе, ас. проф. ГУАЦ

Для Формирования финансового рынка страны и дальнейшего его развития важнейшая роль принадлежит становлению и совершенствованию самого страхового рынка.

Страховой рынок Грузии потерпел серьёзный сдвиги. Это касается демонолизации страхового рынка и Формирования страховых организации, что положительно повлияло на восстановление новых типов страховой защиты, способствовало

росту страховых ресурсов и бюджетных доходов, осуществлению концентрации определённых денежных сумм, росту роли финансового рынка в целом.

Несмотря на определённый прогресс в страховой сфере, пока ещё существует ряд нерешённых проблем, которые мешают дальнейшему развитию страхования и, соответственно, обеспечению устойчивости рынка, надёжности страховой защиты.